

Tayland'ın Yeni Başbakanı, Vesayetçileri ve Reformcuları - Damla Cihangir-Tetik

Öncelikle, bu yazıyı 14 Mayıs 2023'te gerçekleşen Tayland genel seçimleri üzerine UİK Panorama'da 24 Mayıs 2023 tarihinde yayınlanan "[Siyasi Kutuplaşmanın Yüksek Olduğu Bir Başka Seçim](#)" başlıklı yazımın bir devamı olarak okumanızı tavsiye ederim. 14 Mayıs Tayland genel seçimlerinde ordu ve kraliyet yanlısı vesayete karşı, özellikle son dokuz senedir askeri vesayet altındaki siyasete öfkeli, 2020 sokak protestolarının başını çeken gençler ve büyük şehirlerde yaşayanların çoğunluğu tarafından desteklenen ve demokratik reformları savunan 42 yaşındaki Pita Limjaroenrat liderliğindeki [İleri Hareket \(Move Forward\) Partisi](#) oyların yüzde 36,23'ünü alarak Tayland siyasi tarihinde ilk defa birinci parti oldu. Fakat

2014'teki askeri darbeden sonra yapılan Anayasa değişikliğiyle iki kamaralı Tayland Meclisi'nde 250 üyeli Senatonun ülkenin başbakanının seçilmesinde gücü çok artırılmıştı. Bu nedenle tüm üyeleri darbeyi yapan ordu tarafından seçilmiş ve kraliyet ailesini destekleyen muhafazakâr Senato üyelerinin seçimlerin açık ara galibi Pita Limjaroenrat'ın Başbakanlığına nasıl yeşil ışık yakacakları büyük bir muammaydı. Keza seçim kampanyası sırasında Pita'nın en çok dile getirdiği vaatlerden biri Ceza Kanununun 112. Maddesini kaldırmaktı. 112. Madde, Kral, Kraliçe ve kraliyet ailesinin üyelerini eleştirmenin 15 yıla kadar ağır ceza ile cezalandırılmasını öngörüyor. Seçimden bugüne kadar yaşanan siyasi olaylar ve Tayland'ın yeni başbakanı ve hükümetinin göreve başlaması tabiri caizse Brezilya dizilerini aratmayacak gelişmelerle gerçekleşti. Bu nedenle seçimlerden sonra aylarca arka arkaya pek çok kritik olayın olduğu güncel Tayland siyasetini incelemenin yine aynı tarihte genel seçimlerini ve Cumhurbaşkanlığı ilk tur seçimlerini gerçekleştiren Türkiye'nin seçim sonrası devlet-toplum, seçmen-siyasetçi ve iktidar-muhalefet ilişkilerini Tayland'la karşılaştırarak değerlendirmek için kıymetli bir vaka olduğunu düşünüyorum.

Birinci Parti İleri Hareket Partisi ve Pita Limjaroenrat

Seçim galibiyetinden sonra beklendiği gibi Pita Limjaroenrat diğer yedi muhalefet partisinin de desteğiyle Başbakanlığa adaylığını açıkladı. Adaylığını açıklarken Pita, büyük çoğunluğu ona oy veren, daha fazla demokrasi ve reform için 2020'den beri sokak protestolarını gerçekleştiren destekçilerini oylamanın yapılacağı gün Meclis'in önüne çağırıldı. Ancak, 12 Temmuz'da yapılan oylamada 324 oy alan Pita Başbakan olabilmek için gerekli olan iki kamaralı Meclisin salt çoğunluğunun desteğini alamadı. 19 Temmuz günü ise ikinci bir oylamanın yapıp yapılmaması oylandı. 715 vekilin katıldığı oylamada 395 vekil ikinci bir oylamaya gerek olmadığı yönünde oy kullandı ve Pita'nın Başbakanlığı resmen bloke edildi. Böylece, yine beklendiği üzere ordu ve kraliyet ailesi yanlısı Senato, seçim kampanyasında eğer seçilirse askerinin ve monarşinin siyasi gücünü, bütçesini kesinlikle azaltacağını, daha demokratik ve adem-i merkezîyetçi bir yönetimi vaat eden ve sandıktan birinci çıkan Pita'nın her ne pahasına olursa olsun Başbakan olarak hükümeti kurmasına izin vermedi.

İleri Hareket Partisi, bir önceki 2019 genel seçimlerinde 6 milyondan fazla oy alarak üçüncü parti olan demokratik reform yanlısı Geleceğe İleri Partisinin (Future Forward Party) 2020'de Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılması ve partinin üst düzey on yetkilisine siyasi yasak getirilmesi sonrasında siyaseten onu takiben kurulmuş ve varlıklı bir ailenin oğlu olan Harvard Üniversitesi mezunu Pita Limjaroenrat başına geçmişti. Ne tesadüftür ki Pita'nın 19 Temmuz 2023'te ikinci oylamayı beklediği ve bunun Meclis'te reddedildiği günün hemen öncesinde Anayasa Mahkemesi, Türkiye'deki Yüksek Seçim Kurulu'nun dengi olan Seçim Komisyonu'nun İleri Hareket Partisi ve Pita'nın seçim kanununu ihlal ettiğine yönelik başvurusunu kabul ettiğini açıkladı. Seçim Komisyonu gerekçesinde Pita'nın ulusal bir medya şirketinde hissesinin olduğunu, buna rağmen aday olup kampanya yürüttüğünü ve seçimlere katıldığı için seçim kanununu ihlal ettiğini belirtti. Pita konuya ilişkin savunmasında bu hisselerin miras yoluyla kendisine intikal ettiğini ve bahsi geçen medya şirketinin de 2006 yılından beri faaliyet göstermediğini, bu nedenle seçim kanununu ihlal etmediğini dile getirdi. Ancak başvuru Anayasa Mahkemesi tarafından kabul edildiği için başvuru değerlendirilene kadar Pita'nın milletvekilliği geçici olarak askıya alındı. 19 Temmuz'da Meclis'teki son [konuşmasında Pita](#), 'Tayland'ın 14 Mayıs sonrasında geriye dönülmez bir şekilde değiştiğini, halkın yapılması gerekenin yarısını çoktan yaptığını, bundan sonrasını da seçtikleri İleri Hareket Partisi vekillerinin yapacağını ama kendisinin görevini Meclis çatısı altında yapamayacağını' ifade etti.

Thailand siyasi tarihinde benzersiz bir demokratik başarı elde eden ve normal şartlarda Başbakan olması beklenen Pita, başta Anayasa Mahkemesi tarafından olmak üzere kendisine karşı gittikçe artan siyasi ve hukuki baskılardan, Başbakan seçilememesinin yanı sıra bir de Meclis yasağından dolayı Eylül başında partisinin genel başkanlığından istifa etti. 23 Eylül'de yerine partinin Genel Sekreteri Chaithawat Tulathon yeni Genel Başkan olarak seçildi ve [ilk konuşmasında](#) bunun Pita'nın yasal durumu rahatlayana kadar 'geçici bir yeniden yapılanma' olduğunu, Pita'nın partinin danışmanı olacağını ve Meclis dışındaki aktivitelerini organize edeceğini dile getirdi.

İkinci Parti Pheu Thai, Shinwatra Ailesi ve Srettha Thavisin

Oyların %27,66'sını alarak seçimlerden ikinci parti olarak çıkan muhalefet partilerinden Pheu Thai de seçim kampanyasında askeri yönetime son verileceğini, Anayasa değişikliği yapılacağını ve zorunlu askerliğe son verileceğini vaat etmişti. Ordu yanlısı partilerle kesinlikle işbirliği yapılmayacağını belirtmişti. Pheu Thai, İleri Hareket Partisi'nden farklı olarak sadece 112. Maddeye dokunulmayacağını açıklamıştı. Seçim kampanyası boyunca ve seçim sonuçları açıklanır açıklanmaz Pheu Thai ve İleri Hareket Partisi, mevcut statükoyu temsil eden ordu, kraliyet ailesi ve belli başlı elitlere karşı açık bir ittifak içindeydi. Pheu Thai vekilleri Pita'nın başbakanlığı için evet oyu kullanmışlardı.

Pheu Thai'nin Başbakan adaylarından biri siyasi başarısı nedeniyle 2006'da yine bir askeri rejimle devrilen ve 2008'den beri yurtdışında sürgünde olan eski Başbakan Thaksin Shinwatra'nın en küçük kızı Paetongtarn Shinwatra, diğeryse 2021'de Amerika'dan Tayland'a dönüp Pheu Thai'ye katılan emlak sektöründe başarılı iş insanı Srettha Thavisin idi.

Pita'nın Başbakan seçilememesinden sonra İleri Hareket Partisi, Pheu Thai'nin hükümeti kurmak için görevlendirilmesini destekledi. Bunun üzerine, Pheu Thai İleri Hareket Partisi'yle olan ittifaktan çıktığını açıkladı. Başbakanlık için Mecliste gereken oyu toplamak adına Pheu Thai'nin sadece asker tarafından atanmış Senato ile değil aynı zamanda Meclise girmiş olan ordu yanlısı siyasi partilerle de anlaşması gerekiyordu. Bu doğrultuda 2014'teki askeri darbeyi yöneten askerlerin kurduğu Palang Paracharath ve Birleşik Thai Ulusu Partisi de Srettha'nın Başbakanlığını destekledi. Halbuki 2014 askeri darbesi, Thaksin'in kız kardeşi olan o zamanki Pheu Thai lideri ve Başbakan Yingluck Shinwatra'yı devirmişlerdi. Böylece, 200'den 2023'e kadar her seçimden birinci parti olarak çıkan ancak, 2006 ve 2014 askeri müdahaleleriyle devrilen Pheu Thai Partisi, 2023 seçim kampanyasında dediğinin tam tersini yaptı ve eski düşmanlar dost oldu. Dolayısıyla 22 Ağustos'taki Meclis oylamasında 482 oy alan 60 yaşındaki Srettha Thavisin, Tayland'ın otuzuncu Başbakanı oldu ve Pheu Thai Partisi hükümeti kurdu. Başbakan olduktan sonraki [açıklamasında Srettha](#), "Thaksin'in adamı olmadığını, Tayland'taki gelir adaletsizliğine, eşcinsel evlilikler dahil LGBTQ+ haklarını geliştirmeye, yolsuzluğun kökünü kurutmaya ve Tayland'ı tekrar dünya sahnesine çıkarmaya odaklanacağını" belirtti.

Yine öyle bir tesadüf ki son 15 yıldır yurtdışında yaşayan ve hakkında yolsuzluk davası olan eski başbakan, 74 yaşındaki Thaksin Shinwatra, kendi partisinin desteklediği Srettha'nın Başbakan seçildiği gün özel bir jetle Tayland'a geri döndü ve 8 yıl hapis cezası onandı. Ancak, sağlık problemleri nedeniyle Thaksin polis hastanesinde kontrol altında tutulurken Kral Maha Vajiralongkorn cezasını bir yıla indirdi. Buna rağmen Thaksin 70 yaşın üzerinde olduğu için Şubat 2024'te şartlı salıverilme ihtimalinin olduğundan [bahsediliyor](#).

Üçüncü Parti Birleşik Thai Ulusu Partisi ve Prayu Chan-o-cha

14 Mayıs 2023 seçimleri sonrasında Tayland'da siyasetten emekli olanlar da oldu. Seçimlere Birleşik Thai Ulusu Partisi lideri ve Başbakan olarak giren, 2014 darbesinin baş aktörlerinden eski komutan Prayu artık emekli olacağını açıkladı. 2019'daki genel seçimlerden sonra her ne kadar birinci parti Pheu Thai olmuş olsa da 2014'teki Anayasa değişikliğinin getirdiği mevcut sistem nedeniyle Prayu Başbakan seçilmişti. Prayu liderliğindeki Birleşik Thai Ulusu Partisi 14 Mayıs 2023 seçimlerinde yüzde 11,9 oyla üçüncü parti oldu ve sadece 36 milletvekilliği kazandı.

Sonuç olarak, her ne kadar yeni Başbakan ve hükümet belirlenmiş olsa da Tayland siyasetinde sular pek de kolay ve çabuk durulmayacak gibi gözüküyor. Tayland'da seçim sonrasında yaşanan siyasi gelişmeler, halk desteği ne kadar çok olursa olsun, muhalefet ne kadar güçlü olursa olsun, başta Anayasa, Yürütme, Yasama ve Yargı olmak üzere var olan ya da statükoya hizmet eden tüm siyasi kurumların hangi güçler tarafından, nasıl ve hangi amaçla, [hangi şartlar altında tasarlandığı](#), dolayısıyla kanunların ve uygulamaların bir ülkenin siyasal, ekonomik ve toplumsal hayatı için ne derece hayati olduğunu ortaya koymuştur. Tıpkı Tayland'da Senatonun tüm üyelerinin ordu tarafından atanması gibi Anayasadaki bir değişiklik yasama ve yürütme arasındaki dengeyi nerdeyse tamamen yok edebilir ya da siyasi hak ve özgürlükleri daha öncesinde tahmin edilemediği kadar sınırlamaya zemin hazırlayabilir.

Tayland 1932'den beri, son ikisi son 17 yılda gerçekleşen, on tane askeri darbe

yaşamış; ordu, kraliyet ailesi ve belli başlı iş insanından oluşan çok dar bir siyasi elitin uzun yıllardır ülkeyi yönettiği bir ülke olmasına rağmen 2000'lerin başından itibaren muhalefetinin güçlendiği de görülmüştür. Her ne kadar Pheu Thai Partisi ve hala önemli bir siyasi figür olan eski lideri Thaksin özellikle ekonomik reformlarla ve popülist politikalarla yoksul ve köylü kesime destekler sağlayarak, sağlık ve eğitimde reformlarla 2023'e kadar büyük bir halk desteğini arkasına almış olsa da görünen o ki Tayland vesayet güçlerinin en büyük korkusu artık o değil.

İleri Hareket Partisinin 2020 sokak protestolarıyla başlayan ve bugüne kadar devam eden reform yanlısı gösteriler ve sokaktaki genç, şehirli ve eğitimli muhalefetle organik bir bağının olması öncelikle bu gösterilerin ve muhalif hareketin hayal kırıklığına uğrayıp hızlıca sönümlenmemesini sağlamıştır. Dolayısıyla, 2020 sokak protestolarını, daha fazla reform, demokrasi, eşitlik, adalet ve refah isteyenleri sahiplenmekten gocunmayan bir siyasi partinin varlığı, genel seçimlerde de muhalefetin statüko yanlılarına karşı ezici bir zafer kazanmasını sağlamıştır. Muhalefetin daha da kurumsallaşmasını ancak, muhalif hareketten ve sokaktan kopmamasına yol açmıştır. Fakat, seçimlerden birinci parti çıkıp ana muhalefette kalmak zorunda olmanın, partinin bu kadar destek alan genç liderinin siyaseten pasifleşmesinin ve Pheu Thai ile ordu ve vesayet yanlılarının iktidar ortağı olmalarının hayal kırıklığını psikolojik olarak ve siyaseten nasıl yönetecekler bunu zaman gösterecek.

Şüphesiz son 15 yıldır sürgünde olan eski Başbakan'ın Tayland'a dönmesini, özgür kalmasını, tekrar siyasete dönmesini özlemlerle bekleyen, onu gönülden destekleyen milyonlar vardır. Ancak, hakkındaki yolsuzluk iddiaları, ülkeyi otoriterleşmeye götüren politikaları ve yine dar bir siyasi elit çevresinin çıkarına, hatta ailesi ile ülkeyi yönetme hevesi 2023 Tayland'ında başka talepleri olan ve hakları için mücadeleye hazır, demokrasiye aç genç, eğitimli ve şehirli muhalifleri tatmin edebilecek bir muhalif profil gibi durmuyor. Yeni başbakan Srettha'nın başarılı bir lider ya da siyasetçi olduğunu söylemek için ise daha çok erken. [Reuters'ın açıkladığı bir ankete](#) göre 1310 katılımcının yüzde 64'ü şu anda Pheu Thai'nin ordu destekli vesayetçilerle 'özel bir hükümet' kurması fikrine katılmıyor. Muhtemelen muhaliflerin şu anda en çok avunduğu konu, son 20 yılın askeri rejimini temsil eden Prayut'un artık emeklilik kararı vermiş olması.

Damla Cihangir-Tetik is an assistant professor of Political Science and International Relations at the Faculty of Political Sciences (SBF) at Istanbul University since 2021. She received her Ph.D. degree in Political Science from Sabanci University. She completed her graduate education at King`s College London and Athens University. She previously worked at Transparency International Turkey, Istanbul Policy Center (IPC), and Economic Development Foundation (IKV) as an expert and project coordinator. Her research areas include EU Governance and Integration, EU and Turkish Foreign Policies, Development and Cooperation Policies, democratization, and transparency in politics. She published articles in the *Journal of European Integration* and *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, book chapters on good governance, democratization, and transparency in the EU; Turkish, EU, and US Foreign Policies; and the Administration of Grand National Assembly of Türkiye (TBMM). She is the co-editor of the book entitled *International Relations and Political Science with Simulations*, which has been recently published by Istanbul Bilgi University Publications.

Bu yazıya atıf için: Damla Cihangir-Tetik, “Tayland’ın Yeni Başbakanı, Vesayetçileri ve Reformcuları” , Çevrimiçi Yayın, 27 Ekim 2023, <https://www.uikpanorama.com/blog/2023/10/27/dut/>

Telif@*UIKPanorama*. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.